REVISTA BUCOVINEI

In acest număr: *Traian Cantemir, George Antonescu, George Drumur, Dragoş Vitencu, Cuchi Lidia Puiu, D Loghin, Alexandru Vitencu, A. V. Sânger, E. Ar. Zaharia, N. Vlădulescu, Adelina I. Cârdei, N. I. Bontaş, Procopie Jitariu, Neculai Tăutu, L. M., I. M., Milan Şesan, Aurel Vasiliu, C. L. şi Gr. Raţiu.*

Anul I. No. 4 ■ Cernăuţi, Aprilie 1942

Anul I. No. 4. Cernăuți, Aprilie 1942.

Revista Bucovinei

Proprietar: Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina

Secretari de redacție: *Traian Cantemir*, *Dragoș Vitencu*

Inreg. la Trib. C-ți în reg. publ. period. sub No. 1/1942.

Apare lunar în cel puțin 32 pagini. Redacția și Administrația: Cernăuți, Piața Unirii 3 (Palatul Național), Tel. 1512. Abonamentul: anual 250 lei, pe 6 luni 130 lei.

Acest număr cuprinde:

Tr. Cantemir: Reflexe folklorice în poezia lui St. O. Iosif (studiu).
George Antonescu: Scrisoare unui camarad (versuri).
George Drumur: Inaltele păduri (versuri).
Dragoș Vitencu: Primăvară, Bulevard în Noembrie, Tristețe (versuri).
Cuchi Lidia Puiu: Fragment (proză).
D. Loghin: Reverie (versuri).
Alexandru Vitencu: Zapis de schimb vecinic din 1827.
A. V. Sânger: Singurătăți (versuri).
E. Ar. Zaharia: Pleure (versuri).
N. Vlădulescu: Prin Germania de azi: Garmisch.
Adelina I. Cărdei: Cântec de leagăn (versuri).
N. I. Bontaș: Melodieri (versuri).
Procopie Jitariu: Poveste (folklor).
Neculai Tăutu: Rânduri pentru plecarea ta (versuri).
Pe urmele vremii: Eminescu și „Arboroasa" Bucovinei *(L. M.)*, Expansiunea universitară *(D. V.)*, Institutul Cernăuți *(T. C.)*, Primele conferințe publice ale Societății pentru cultură *(I. M.)*, O aniversare *(M. Ș.)*, Poezie pură și poezie ermetică *(Aurel Vasiliu)*.
Cărți și reviste: Lascarov Moldovanu: Viețile sfinților, vol. VII *(C. L.)*, Scarlat Porcescu: Episcopia Romanului *(Milan Șesan)*, Preocupări Literare *(A. V. Sânger)*, Luceafărul *(Gr. Rațiu)*.

Reflexe folclorice în poezia lui St. O. Iosif

Cântăreț al vremurilor patriarhale, St. O. Iosif se simte atras spre ele din fragedă copilărie. Înclinat către singurătate și visare, le deschide, larg, porțile sufletului, iar dânsele îi pătrund în interior în ritm cadențat de baladă, sau, domol, în pas de poveste bătână. Astfel, în înșiruirea tot mai bogată a producțiunilor literare rustice, copilul Iosif și-a depănat pe îndelete firul anilor tineri și când, mai târziu, adolescentul și-a conturat definitiv formele psihice, purta acum într'însul, adânc imprimată, predilecția motivelor folclorice.

Radierea lor n'a mai fost posibilă ulterior, căci lumea eroilor legendari și a Ilenelor Cosânzene făcea acum parte integrantă din însuși sufletul poetului, ca și viziunea satului ardelean. Aceștia puseseră atâta stăpânire pe el, încât nici după primele volume apărute, când viața l-a chemat spre alte orizonturi și destine, iar lira i-a vibrat acorduri noi, nu i-a scuturat de pe creangă inspirația. Ba, dimpotrivă, îi ia ca tovarăși indispensabili și mai departe, căci moștenirea de bunuri sufletești ale generațiilor dela țară a fost unul din puținele ostroave luminoase către care a tins întreaga lui ființă, în vremuri de restriște. Ea l-a adormit în fapt de seară, înlocuind cântecul de leagăn al mamei, de altădată, și tot ea l-a întreținut sufletește, când speranțele i se risipiau în vânt, ca frunzele toamnei, bătute de brumă. De aceea, în poezia cu contingențe autobiografice *Domnu' profesor*, poetul, după ce-a ținut lecție celor trei fete zglobii, obosit se 'ntoarce acasă:

Și-adorm cu gândul fermecat
La basmul vechi: „Au fost odată
Trei mândre fete de 'mpărat".

După toate probabilitățile, Iosif vizează unul din cele două basme ale lui P. Ispirescu: *Ileana Simizieana*, sau *Înșir'te mărgăritari* [1]).

Altă dată somnul împresoară din nou pe poet și atunci, sub toropeala plăcută a razelor de soare, lui i se pare că aude iar „un basm frumos cu: *A fost odată*" *(Visul)*. Pasioneta bas-

[1]) P. Ispirescu, *Legende sau basmele Românilor*, ediție comentată de N. Cartojan, pg. 70 și 136.

mului devine, în felul acesta, atât de obsedantă, încât până și chipul iubitei prinde conturări de basm. „Iubesc o Viorică din poveste... (ce) vine 'ncet, s'așează lângă mine, șoptindu-mi basme, cântece, secrete..." *(De urit)*. Pentru a nu se găsi în notă discordantă față de iubită, tânărul visător se încorporează și el în galeria mitică a fetei, acționând simbolic după aceleași îndeletniciri, ca și personagiile basmelor lui P. Ispirescu: *Prâslea cel voinic și merele de aur*, sau ca al treilea fiu de împărat din *Lupul cel năzdrăvan și Făt-Frumos* [2]).

Sunt nopți când mă asemeni cu fiul de 'mpărat,
Ce străjuia sub poimul cu merele de aur;
Ca el veghez (când noaptea, ce'n juru-mi s'a lăsat
Tăcută și târzie-i), sub pomul fermecat
Ce poartă-al fanteziei neprețuit tezaur *(Pomul fermecat)*.

Istovit de veghe prea îndelungată și nemulțumit că rodul de aur al fanteziei sale n'a fost apreciat atunci la justa lui valoare, singura dorință ce-o manifestă, într'o zi când crestează pe răbojul vârstei o linie în plus, e să aibă nepoți:

Și pe genunchi să-i joc pe toți — Povești cu Smei și Barbă-Coți
Și să le 'nșir alene — Și mândre Cosânzene *(De ziua mea)*.

În urma unor asemenea evocări repetate ale basmelor copilăriei, era natural ca Iosif să simtă tot mai mult tentația reluării subiectelor lor în formă versificată și să ne dea la 1903 un întreg poem, cu titlul *A fost odată*.

Dar dacă în poeziile de până acum reminescențele genului epic popular se îmbină în mod fericit cu subiectivismul liric al poetului, nu tot acelaș e și cazul basmului *A fost odată*. Aici, în afară de partea introductivă, unde figura bunicii e evocată cu mult mai șters decât în *Bunica* sau *Fusul*, versificarea nu introduce niciun element nou. Acțiunea se menține mereu în cadrele basmului *Gheorghe cel viteaz* al lui Ispirescu [3]), fiind uneori chiar inferioară ca fond modelului. Neputându-l urma pas de pas, ajunge sau la scene puțin lămurite, cum este aceea a părăsirii copilului, sau direct false [4]), ca cele dela pg. 15—16. Acestor insuficiențe li se adaugă apoi calitatea redusă a versurilor, pentrucă, exceptând motivele rembrandiene din șirele: „Troznește focul, soba dogorește, pe ziduri umbre urcă și coboară" [5]), restul e simplă proză rimată, fără asperități și fără calități.

Cauzele eșecului din *A fost odată* trebuie atribuite, în primul rând, proporțiilor epice extinse ale basmului, lucru ce se poate verifica și'n *Din zile mari*. Când, însă, poetul comprimă faptele desprinse din lumea basmelor, sau le dă o nuanțare

[2]) P. Ispirescu, *Legende sau basmele Românilor*, pg. 149.
[3]) P. Ispirescu, op. cit., pg. 214.
[4]) Leca Morariu, *Curs de literatură română modernă*, litografiat de P. Iroaie, pg. 121.
[5]) St. O. Iosif, *A fost odată*, București 1903, pg. 3.

lirică, realizează versuri de un specific aparte și de calitate indiscutabilă. Mărturie ne stau celelalte poezii de inspirație similară: *Smeoaica, Înșiră-te mărgăritare* și *Pintea*.

Prima e un fragment dintr'o poveste obișnuită și aduce cu sine părțile cele mai caracteristice ale prozei populare: raptul miresei, îndrăzneala voinicului, magia imitativă, numărul fatidic și animalul năzdrăvan. În posesia atâtor elemente populare, dispuse într'o firească și progresivă ordine, suntem de părere că obiecția făcută de Paul I. Papadopol *Smeoaicei*, ca fiind lipsită de gradație [6]), nu-i întemeiată. Într'adevăr, la o primă lectură a versurilor, rămânem cu impresia unei insuficiente graduale:

— Zorește-ți fugarul, o drag Făt-Frumos!
Zorește-ți fugarul și-aține-te bine!
Căci iată Smeoaica cu chipul hidos
Pe urmele noastre pornit-a și vine
Purtată'n goană, ca norul de vânt,
C'o falcă în cer și cu alta'n pământ.
— N'ai teamă copilă de crai, căci cu noi
E Galben-din-Soare, copilă n'ai teamă!
Aruncă năframa cea scumpă 'napoi,
Să crească un codru năstrușnic de-aramă:
Pân' dinții Smeoaicei, rozând, s'or toci
Noi fi-vom departe, departe de-aci! *(Smeoaica)*.

Impresia de insuficiență graduală însă dispare imediat ce ne dăm seama că numărul 3 constituie o gradație prin însași prezența lui în înșirarea evenimentelor și apoi că obstacolele puse de Făt-Frumos în calea Smeoaicei sunt din ce în ce mai mari. Poezia se termină cu un pronunțat caracter simbolic, răsfrângându-l asupra întregului ei cuprins, mai meșteșugit decât la G. Coșbuc *(Ideal)* și Vlahuță *(În amurg)*. Tranziția, dela relatarea faptelor diverse, la interpretarea lor metaforică, se face aproape pe neobservate.

Ceea ce se mai reliefează în *Smeoaica*, e și o fină nuanțare idilico-erotică a cuprinsului.

Elementele constitutive ale *Smeoaicei* i-au fost oferite poetului de basmul lui Ispirescu, *Ileana Simziana*. Iosif nu l-a utilizat în întregime, ci numai fragmentar, dar în partea detașată a fost atât de fidel modelului, încât își păstrează până și numele calului: Galben-de-Soare. Iată pasagiul:

„Drăcoaica de muma Smeului, cum auzi dela roabe că pe Ileana Simziana o furase un negustător și fugia cu dânsa cu corăbiile, se luă după ei și ajungând la țărm, o văzură venind ca o leoaică, *cu o falcă în cer și una în pământ* și aruncând văpaia din gura ei, ca dintr'un cuptor. Cum o văzu Ileana Simziana, înțelese că e sgripturoaica de mumă a Smeului, spuse negustătorului cu care era călare pe Galben-de-Soare și începu a plânge cu foc. Fata împăratului (negustorul) întrebă pe Galben-de-Soare ce să facă că o dogorește văpaia ce iese din gura Smeoaicei, iară Galben-de-Soare îi răspunse:

[6]) Paul I. Papadopol, *Un sol al biruinței: St. O. Iosif*, pg. 158.

— Bagă mâna în urechia mea cea stângă de scoate gresia ce este acolo, şi-o aruncă înapoi.

Aşa făcu fata împăratului. Apoi o luară iute la picior, pe când pe urma lor, se înălţă deodată un munte de piatră care atingea cerul" [7]).

Întrucât citatul subliniat este îndeajuns de edificator, pentru izvorul de inspiraţie iosofiană, nu mai facem uz de el în continuare. Îl punem însă în legătură cu partea finală a baladelor novăceşti, unde tânărul Novac, furând-o pe fata Cadiului, e urmărit de acesta ca şi Făt-Frumos de Smeoaică, trebuind să-şi zorească fugarul din motive identice personagiilor iosifiene:

Dar Sofia ce-mi făcea?
D'un jau de loc că mergea
Şi lui Ioviţă-i zicea:
— Mă, Ioviţă, dumneata,
Uită-te, frate, 'ndărăt,
Că taica de o afla,
Dupe noi că s'o lua,
Pe amândoi că ne-o tăia
De s'o duce pomina.
Ioviţă, frate, asculta,
Îndărăt că se uita,
Puţinel că-l năzărea,
Falcă'n ceriu, falcă'n pământ,
Aşa venia d'amărît!
Dar Ioviţă ce-mi făcea?
Buzduganul că lua...

Anunţat de primejdia în care se găseşte Ioviţă, bătrânul Novac se duce în grajd şi:

Pe *galbena* mi-o scotea
Pe *galbena* nebuna... [8]).

Înrudirea motivelor din poezia lui Iosif, *Smeoaica,* din pasagiul basmului lui P. Ispirescu, *Ileana Simzieana* şi din versurile populare citate din Nicolae Păsculescu, e evidentă. Dacă Iosif le va fi cunoscut pe cele din urmă, nu putem şti. Răspunsul s'ar putea da totuşi afirmativ, avându-se în vedere că dânsele fac parte din eroicul ciclu al Novăceştilor, bine cunoscut de poet, având întinse arii de răspândire.

Un ecou al versurilor de mai sus se găseşte în aceeaşi colecţie a lui N. Păsculescu, în *Gruia* [9]), în *Novac* [10]) şi apoi, la Alecsandri, în balada *Fata Cadiului.*

Al treilea basm care îşi alimentează cuprinsul din amintita colecţie a munteanului Ispirescu este *Înşiră-te, mărgăritare.* Cu el Iosif adoptă un nou sitem de tehnică în transcrierea modelului, comprimând originalul. În felul acesta reuşeşte să ne dea o minunată baladă populară, înbibând-o de parfumul limbii cronicăreşti şi voalând-o plăcut cu clinchet argintat de colindă: *Înşiră-te frumos, mărgăritare!* Forma ce-o inaugurează acum însă i-a fost sugerată de însuşi basmul, la locul unde copiii, veniţi la şezătoare, reproduc pe scurt povestea peripeţiilor lor. Acolo se găseşte întreg nucleul poeziei, cu aceleaşi intercalări refrenice şi cu acelaş început:

[7]) P. Ispirescu, op. citat, pg. 89.
[8]) Nicolae Păsculescu, *Literatura populară românească,* 1910, pg. 258.
[9]) Păsculescu, pg. 262.
[10]) Păsculescu, pg. 264.

„A fost odată, trei fete cari munciau în cânepişte, înşir'te mărgăritari: şi trecând p'acolo un fecior de boier mare, înşir'te mărgăritari. Fata cea mai mare zise: De m'ar lua pe mine de soţie feciorul ăla de boier, eu i-aş îmbrăca curtea cu un fus, înşir'te mărgăritari.

Fata cea mijlocie zise: De m'ar lua pe mine de soţie feciorul ăla de boier, eu i-aş sătura curtea cu o pită. Înşir'te mărgăritari. Fata cea mai mică zise şi ea: De m'ar lua pe mine de soţie feciorul ăla de boier, eu i-aş face doi feţi cu totul şi cu totul de aur. Înşir'te mărgăritari" [11]).

Rândurile în proză îşi găsesc corespondenţă perfectă în poezia *Înşiră-te, mărgăritare,* exceptând doar amănunte de minimă importanţă, cum e acela de înlocuire e cânepii cu lanul de grâu, sau a feciorului de boier cu cel de împărat:

— Au fost odată trei secerătoare
Ce se iviau din lanuri pân'la brâu—
Trei flori ce-acum se deschideau la soare,
Acum piereau în aurul din grâu...
Au fost odată trei secerătoare...
Înşiră-te frumos, mărgăritare!

— Şi-a zis atunci copila mijlocie,
Străfulgerând ce secera, pripită:
De m'ar lua pe mine de soţie,
Eu i-aş hrăni palatul cu o pită..."
Dar el privi la ea cu nepăsare.
Înşiră-te frumos, mărgăritare!

— Şi iată că adus din întâmplare,
Trecea un fiu de împărat în sus,
Şi-a zis atuncea fata cea mai mare:
„De m'ar lua pe mine-aş fi în stare
Ca să-i îmbrac palatul cu un fus..."
Înşiră-te frumos, mărgăritare!

— Şi dintre spice a zis a treia floare:
„De m'ar lua pe mine, eu i-aş face
Doi feţi cu plete de-aur lucitoare..."
Stă dus feciorul de 'mpărat şi tace,
Şi-a treia zi la curte-i nuntă mare...
Înşiră-te frumos, mărgăritare!

Cele ce se întâmplă de aici înainte ne sunt cunoscute, căci basmul are circulaţie frecventă pe teren românesc, extinzându-şi variantele până'n dialectul istroromân [12]) şi aromân [13]). Firul acţiunii din *Înşiră-te, mărgăritare* fiind acelaş ca şi în versiunea dacoromână a lui P. Ispirescu, scuteşte restul lucrării de o verificare mai amplă a congruenţelor. Dovedeşte însă, din nou, arta lui Iosif în prelucrarea materialului rustic, pentrucă într'adevăr artă e să ştii cum să-l fasonezi, fără a-i altera caracterul şi fără a-i amputa acţiunea. În „Universul literar", An. XLIX, Nr. 5, din 27 Ian. 1940, d-l N. Davidescu îşi pune şi d-sa piatra de încercare în sensul discutat la Iosif, tot cu prilejul unui basm de P. Ispirescu: *Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte.* Nu realizează însă decât în parte execuţia artistică a poetului ardelean, deşi fragmentează basmul în mai multe capitole şi deşi schimbă mereu măsura ritmică. Rezultă de aici că numai o identificare perfectă cu eposul popular şi o pătrundere desăvârşită a lui, poate avea rezultate favorabile, iar Iosif nu s'a desmiţit în privinţa arătată încă din copilărie. Pe lângă aceasta, în cazul lui *Înşiră-te, mărgăritare* poetul va mai fi avut poate sub ochi şi transcrierile anterioare lui, căci

[11]) P. Ispirescu, op. citat, pg. 144—145.
[12]) Ovid Densuşianu, *Antologie dialectală* şi A. I. Bujor şi F. Ilioasa, *Curte de limba română* pentru cl. VIII, ed. II, pg. 69.
[13]) Pericle N. Papahagi, *Basme aromâne (Treile surări).*

basmul de ale cărui episoade s'a servit Delavrancea într'un discurs [14]), folosindu-le ca mijloace de comparaţie în trecute situaţii politice, a cunoscut transcrieri în versuri înainte de Iosif, la Alecsandri în *Înşiră-te mărgărite* din volumul *Mărgăritărele*, iar, înainte de Alecsandri, la Puşkin, în ciclul *Poveştilor: Povestea Ţarului Saltan* [15]). Dacă prin factura externă şi prin agrenajul episoadelor acţiunii poezia *Înşiră-te mărgărite* a lui Alecsandri se depărtează puţin de *Înşiră-te, mărgăritare* a lui Iosif, în schimb o frumoasă şi surprinzătoare acoperire se întâlneşte în partea iniţială a versurilor lui Puşkin şi ale poetului ardelean.

Devremece citatul din Iosif l-am oprit pe marginea nunţii domneşti, dăm mai jos mănunchiul de versuri ruseşti, cari duc acţiunea până'n acelaş loc:

Textul rusesc:	**Traducerea:**
Три дѣвицы подъ окномъ	Trei fete sub fereastră
Пряли поздно вечеркомъ,	Torceau târziu seara
„Кабы я была царица",	— Dacă eu aş fi împărătească —
Говоритъ одна дѣвица,	Zice o fată —
„То сама на весь бы міръ	Atunci singură pentru lumea întreagă
Приготовила я пиръ".	Aş pregăti un ospăţ.
„Кобы я была царица",	— Dacă eu aş fi împărătească —
Говоритъ ея сестрица,	Spune sora ei —
„То на весь бы міръ одна	Atunci pentru lumea întreagă
Наткала я полотна".	Aş ţese singură pânză.
„Кобы я была царица",	— Dacă eu aş fi împărătească —
Третья молвила сестрица,	Spune a treia soră —
„Я бъ для батюшки-царя	Tătuchii Împăratului
Родила богатыря".	I-aş naşte un Făt-Minune.
Только вымолвить успѣла,	Abia a apucat să spuie,
Дверь тихонько заскрипѣла,	Uşa încet a scârţâit
И въ свѣтлицу входитъ царь,	Şi în cameră intră Împăratul,
Стороны той государь,	Stăpânul acelei regiuni.
Во все время разговора	În tot timpul discuţiilor
Онъ стоялъ позадь забора;	El a stat după gard.
Рѣчь послѣдней по всему	Vorbele celei din urmă
Полюбилася ему.	I-au plăcut în special.
„Здравствуй, красная дѣвица",	— Să trăieşti frumoasă fată —
Говоритъ онъ, будь царица,	Spune el: Fii Împărătească
И роди богатыря.	Şi naşte Fătul-Minune.

După nuntă Împăratul îşi porni oştile către fruntariile ameninţate ale ţării, iar Împărăteasa rămase acasă să-şi împlinească promisiunea. Lăsată în tovărăşia celor două surori ale ei, cărora cumnatul le dăduse atribuţiile dorite şi a unei babe

[14]) Ne referim la comunicarea d-lui prof. Leca Morariu *(Pagini uitate de Delavrancea)*, prezentată în 7 Dec. 1939 la *Institutul de literatură* al Universităţii Cernăuţene, şi care, insistând asupra uitatei broşuri a lui Delavrancea *Patrie şi patriotism*, Bucureşti 1915, semnala (ibidem, pg. 13—14) coincidenţa.

[15]) Собраніе сочиненій А. С. Пушкина подъ редакціей П. Н. Краснова, четвертое стереотипное изданіе, изданіе императорскаго величества товарищества М. О. Волѣфъ, С. Петербургъ—Москва pg. 332.

dela curte, ea îl naşte pe Fătul-Minune. Sfredelite de invidie, cele trei personagii feminine plastografiază scrisoarea Împăratului şi poruncesc boierilor, ca din partea Lui, să-i arunce plodul şi soţia în întunecimea apelor, căci noul născut nu era, după informaţiile primite, Făt-Minune, ci o ciudată sălbătăciune.

De aici înainte versiunea rusească deviază dela cea română, urmând alte cărări.

Dacă până acum filonul folcloric al lui Ispirescu a fost mereu prezent în realizările lui Iosif, persistând până la deplină identitate, cu poezia iosifiană *Pintea* el dispare dintr'o dată. îndepărtând până şi posibilitatea unei identificări altundeva. De bună seamă ecourile motivelor lui *Pintea* răspund adânc în *Povestea lui Bobică* din colecţia lui Tudor Pamfile [16]), ce stă la baza *Năzdrăvăniilor lui Păcală* [17]), dar cu toate acestea nu se mai poate vorbi de o potrivire ideală a conţinutului ambelor lucrări.

Unele din motive ca: fluerul fermecat, dansul vietăţilor, slujnicia la ciobani, sunt comune atât versurilor iosifiene, cât şi prozei lui T. Pamfile. Ţesătura lor, însă, diferă dela o bucată la alta, intercalându-li-se episoade străine, care nu se găsesc la ambele. La Pamfile, Bobică ajunge în posesia fluerului după jertfa inconştientă de tămâie ce-o face, pe câtă vreme la Iosif eroul îşi alcătuieşte singur instrumentul. Din cauza arătată puterea de vrajă a cântecului lui Pintea iosifian nu-i motivată, deşi descrierea efectului e redată magistral.

Altă poveste în care se găsesc motivele fluerului fermecat al lui Pintea şi unde asistăm la dansuri nebune, deslănţuite de furia melodiilor divine, e *Fluerul fermecat* al lui N. P. Petrescu [18]). „Băiatul, după ce-a mâncat bine, îşi scoase fluerul şi începu să cânte. Atunci toţi cei din casă săriră la joc: cârciumarul, cârciumăreasa, bucătarul, bucătăreasa, servitorii, servitoarele, dimpreună cu toţi oaspeţii. Copilul cânta mereu până când întreaga societate căzu jos de obosită" [19]).

Din punct de vedere sufletesc, Pintea lui Iosif se vădeşte superior micului erou al lui Petrescu, căci poetul îi împrumută gingăşia sa specifică pentru a nu trece măsura glumei:

Nouă sate risipite	Tupăiau bătrâni şi tineri...
Peste 'ntinderile zării	Poate c'ar juca s'acuma.
Se 'nvârtiau voios în horă,	Dacă Pintea Năzdrăvanul
După sunetul cântării.	Nu s'ar fi 'ntrecut cu g'uma! *(Pintea).*

Finalul este bucolic, având caracterul sărbătoresc al poeziilor în care Iosif ne descrie viaţa şi peisagiul satului ardelean.

[16]) Tudor Pamfile, *Un tăciune şi un cărbune*, Bib. pentru toţi.

[17]) Iosif Nădejde, *Năzdrăvăniile lui Păcală*, Bib. pentru toţi.

[18]) „Amicul tinerimii", Revistă pentru tinerimea şcolară. An. VI, 1909, pg. 437.

[19]) Ibidem, pg. 438.

Cu el se închide galeria personagiilor descinse din lumea străvechilor basme şi se reliefează constatarea că poetul deşi s'a folosit de material popular, nu i-a lăsat aspectul primitiv ce l-a avut, ci l-a modelat conform cerinţelor sale artistice. Pentru toaleta aceasta a recurs la puţine modificări, observând în transplantarea motivelor folclorice comportamentul grădinarilor cu plantele sălbatice, cărora le-a tăiat excrescenţele şi le-a altoit tulpina cu faţetele propriului său suflet. Astfel celor mai multe poezii Iosif le-a dat nuanţa evocatoare a vremurilor patriarhale, după care a jinduit întotdeauna, prezentându-le, sau sub latura unui refugiu dorit *(Domnu' profesor, De ziua mea, Visul, De urît)*, sau sub aceea a peisagiului rustic (fragmentar: *Înşiră-te, mărgăritare*), sau, în sfârşit sub aceea a personagiilor legendare *(Corbea, Pintea, Înşiră-te, mărgăritare)*, înzestrate cu forţe titanice.

Tuturor categoriilor le împărtăşeşte apoi sentimente de potolită efervescenţă, înclinându-le către melancolie şi duioşie. Afirmaţia se susţine în sensul că din poeziile discutate, cele cu tonalitate redusă nu scoboară în pesimism, iar cele cu mai mult senin şi mai multă zvâcnire, nu trec peste pragul bunei voi. Deaceea nici eroii nu caută să-şi răzbune suferinţele îndurate. Croiţi după calapodul sufletesc al creatorului lor, se comportă aidoma lui, evitând să dea prilej la ferocitate. Aşa se explică finalul din *Înşiră-te, mărgăritare*, pierdut în estompări discrete, şi tot aşa trebuie înţeleasă şi oprirea la timp a lui Pintea.

Sistemul întrebuinţat în subiectele luate din basm, Iosif îl adoptă şi'n poeziile al căror izvor de inspiraţie este cântecul popular. Şi aici recurge la foarfecul amputator al grădinarului eliminând tot ce-i pare de prisos. Măsura e desigur mai amplă aici ca la basme, cântecul popular posedând repetări mnemotehnice de puţină importanţă pentru poezia cultă. Lucrul se poate constata în *Somnul lui Corbea*, unde poetul comprimă balada populară la tot ce dânsa are mai esenţial, ajungând să se servească numai de a treia parte a ei. Acolo găseşte elementele descriptive necesare baladei culte şi odată ce dânsele se epuizează, poetul opreşte firul acţiunii, dând un sfârşit contrar aceluia din prima treime a modelului popular.

Întrucât nu cunoaştem *Cântecul lui Corbea* amintit de d-l Mihail Sadoveanu [20]), ne vom servi, pentru juxtapunerea izvorului popular şi a poeziei lui Iosif, de balada *Mârza* din colecţia lui Gh. Cătană [21]). Începe aşa:

Strigă. Doamne, cine-mi strigă,
Mârza'n temniţă că-mi strigă
Şi aşa-mi strigă el de tare.
Că s'aude peste mare...

[20]) Mihail Sadoveanu, *Amintiri despre St. O. Iosif* în „Însemnări literare", Iaşi 1919, Nr. 2, 3.

[21]) Gh. Cătană, *Balade populare culese din gura poporului bănăţean*. Braşov, 1895.

Alarmată de glasul fiului, mama aleargă să-l vadă şi să-i asculte pasul. Dânsul i se jeluieşte:

— De opt ani şi jumătate
Zac aici fără dreptate,
Moarte de mult am dorit,
Că tare mi s'o urît
De cherchetul broaştelor,
De şuerul şerpilor
Ş'o 'nchinată de năpârcă
Mi s'o suit şi pe cârcă
Şi în barbă-mi-a puiat
Şi stă făcută colac.
Câte-odată ea mă strânge
Şi cu coada mă cuprinde,
Inima în mine plânge...

Înduioşată de suferinţele voinicului, mama intervine la Turci pentru eliberarea lui şi, într'adevăr, dânsul scapă din închisoare. Nu însă cu ajutorul lacrimelor ei, ci cu nechezul calului său puternic şi sprinten. Ajuns acasă împărtăşeşte, tot mamei, bucuria că se vede iar liber, înşirându-i din nou necazurile îndurate.

...Barba mare mi-a crescut,
Căci opt ani şi jumătate
Zăcui, mamă, făr' dreptate
În peşteră-afurisită,
Umedă şi otrăvită,
De nouă stânjeni în jos,
Ca un mare păcătos,
De toată lumea uitat,
Am şezut nejudecat.
De mâncare am căpătat
Coaje de mălai uscat
Tot la trei zile odată,
Ca o fiară blăstămată
Şi atunci numai puţinel,
N'aveam parte nici de el,
Căci când vream să-l bag în gură,
Simţiam că năpârca-l fură
Şi la puii ei îl da,
Ce-avea cuib în barba mea;
Iar broaştele, blestemate,
Săreau la mine pe spate
Şi voiau apa să-mi ia,
Pân' n'apucam a o bea;
Iar şoarecii de pe jos
Urechile mi le-au ros
Şi şerpii cei veninoşi
Şi, Doamne, tare-s scârboşi,
Sângele că mi-l sugeau
Şi amar mă chinuiau...

În afară de balada culeasă de Gh. Cătană, mai sunt şi alte balade populare, cu acelaş cuprins ca şi *Mârza* [22]). Una din ele poartă titlul celei dintâi: *Mârza* şi a fost publicată în „Convorbiri literare" [23]) de E. Hodoş (citat după C. Rădulescu-Codin, *Comorile poporului*). Conţine, ca şi versurile folcloristului bănăţean, aceleaşi elemente descriptive, folosite mai târziu şi de Iosif în prezentarea lui *Corbea* [24]).

— Şapte ani şi jumătate
De când şed pe dreptate,
Barba-mi bate braţele
Şi părul călcâiele,
Că tare mi s'o urît
Tot în temniţă şezând,
De rugina fiarelor,
Orăcăitul broaştelor,
De şuierul şerpilor,
Pocnitul năpârcilor.
Toate-ar fi cum ar mai fi,
Dar o procletă năpârcă
Nu ştiu cum mi s'a 'nvăţat,
Că în barbă mi-a puiat
Şi când puiul flămânzeşte,
Ea cu coada se izbeşte,
Sângele îmi sprojoneşte,
Puişorul şi-l hrăneşte.

[22]) Exemplu: *Dediu Vornicul* din *Literatura pop. rom.* a lui N. Păsculescu, pg. 200 şi varianta dela pg. 202.

[23]) Anul 34, Nr. 6.

[24]) Aceleaşi elemente se mai găsesc în trei citate ale d-lui P. Iroaie din *Caracterul poeziei populare*, pg. 20, precum şi într'un basm al lui Al. Vasiliu. *Cruciuliţa Doamnei* din colecţia *Povestiri şi legende*, 1928, pg. 235, unde spune: — „Ba am văzut ş'am auzit de dânsul. Îi închis într'un beciu mare, ş'o şerpoaică a fătat acolo doisprezece pui. Cu carnea lui îi hrăneşte şi cu sângele îi adapă, şi chica îi bate călcâile şi barba genunchele".

Celelalte cântece populare, deşi poartă titlul *Corbea* — cum e cazul baladelor lui N. Păsculescu [25], ale lui T. Pamfile [26]), sau ale lui I. Diaconu [27]) — totuşi se depărtează de creaţia cultă *Somnul lui Corbea*, pentrucă nu scot în evidenţă viaţa eroului dusă în temniţă. Accentuează numai episoadele cu calul, ridicând legătura dintre patruped şi om până la valorificarea clasică din *El-Zorab* [28]), şi trecând tangenţial peste necazurile eroului. Deaceea, în expunerea izvoarelor de inspiraţie iosifiană, ne-am servit inclusiv de baladele *Mârza* care ne determină să-i oferim toată compătimirea năcăjitului Corbea şi să constatăm că voinicul de altădată, în faţa căruia tremurau străinii, a fost redus din cauza jivinelor la un om de nimic, amărît şi neputincios. Nu poate scăpa din temniţă, decât datorită roibului şi odată eliberat din mucegaiul întunericului, are nevoie de repaos, ca să-şi refacă forţele. Nu aceasta-i situaţia la Iosif. Aici, deşi se păstrează acelaş decor, ca'n cântecul popular:

Din bătrâne basme ştiu de-o închisoare,
Peşteră adâncă, văduvă de soare,
Aerul, de-o poştă, l-otrăvesc bureţii,
Mucegai de veacuri spânzură pereţii...

şi deşi

Barba-l învăleşte ca un strat de iarbă
Viperi şi şopârle i-au clocit în barbă... *(Somnul lui Corbea)*

totuşi eroul nu e scoborît din faima lui legendară şi degradat la specimene umane de rând, căci Iosif ţine echilibrul dintre mediul ambiant şi cel închis în temniţă. El nu admite ca năpârca să-i fure lui Corbea mălaiul din gură, cum se 'ntâmplă în colecţia lui Gh. Cătană, çi-i dă acestuia din urmă proporţii fantastice, în raport direct cu ambianţa:

Şi închisoarea-i largă de-ar cuprinde-o ţară,
Totuşi lui i-atârnă picioarele afară,
Ba mai pe 'ndelete dacă s'ar întinde
Două ţări alături ar putea cuprinde...

În asemenea împrejurări e dela sine înţeles că lighioanele întunericului se vor apropia de erou numai în timpul somnului greu şi cum el îşi va mişca trupul, vor sbughi-o care 'ncotro. Admiraţia noastră faţă de voinic rămâne deci constantă, suferinţele eroului fiind atenuate şi trecute pe un plan secundar. În felul arătat, Iosif îşi depăşeşte izvorul de inspiraţie în înţelesul interpretării, punând jivinele să se plângă de voinic, nu voinicul de ele şi apropiindu-se aşa de nota generală a baladelor populare, în care eroii sunt prezentaţi ca oameni cu puteri năzdrăvane, înfruntând primejdiile nepăsători.

TRAIAN CANTEMIR

[25]) *Literatură populară românească*, pg. 224—229, unde se mai găsesc două variante.
[26]) *Cântece de ţară*, pg. 24—32, cuprinde patru variante.
[27]) *Folklor din Râmnicul Sărat*, vol. I şi II, cunoscând alte patru variante.
[28]) Gh. Coşbuc.

Scrisoare unui camarad

Imi creşti în amintire, camarade bun,
ca înainte de furtună, blând, vioiu,
cu pieptul dăltuit de soare în cătun,
cu fruntea 'naltă către zările din noi.

Ca adierea unui arbore mi-apari
acuma între zidurile cetăţii aspre...
Iţi simt alăturea de mine paşii mari
şi gândul ca o flamură svâcnind spre astre.

Ţi-aud cuvintele în ierburi susurând
ca altă dată'n chiote, în rugăciune...
Privirile-ţi mă ard, doar, a mustrare'n gând
şi n'am mâhnirea asta neagră cui o spune.

Căci patimile vechi mai bântue pe-aici
şi ochii, flori viclene, rareori nu mint...
Tărâmul nostru-i plin de aceiaşi oameni mici
cari ştiu să cumpănească sufletul cu argint.

Văd albă crucea ta în margine de ţară...
Când focuri păstoreşti tâmâe pe coline
şi clopote se 'nchină în cântări de seară,
mă 'nalţ prin lacrimi de mândrie către tine.

Din jertfa ta aprinde-om Neamului lumină.
De când doar numele, de biruinţă greu,
din lupte îţi veni, ni-i ţara iar grădină!
Hotarele's mai drepte. Bunul Dumnezeu

coboară iar în inimi, umblă printre grâne,
şi păsările-l laudă 'n dumbrăvi bătrâne.

GEORGE ANTONESCU

Inaltele păduri...

Inaltele păduri, agreste,
se pierd ca zările în ceață.
De-am ști că'n fiecare dimineață
pălesc aceleași zori pe creste

și-aceleași calme cărări
lumina și-o întind spre cer,
ca'n visul pur, tăcut, sever,
ispita clipei amărui,

ne-am ridicat de sub blestem,
ca norii albi peste hotare
spre a ne pierde fiecare
în umbra unui crud totem.

GEORGE DRUMUR

Primăvară

Primăvară, primăvară,...
Intre crengi cu frunza rară
S'a oprit o boare-aseară
Și castanul azi, din zori,
S'a schimbat în stog de flori.

Bulevard în Noembrie

Disciplinați, castanii s'au aliniat în ceață
Cu brațele ciuntite întinse către cer,
Ca un monom netrebnic de invalizi, cari cer,
La porți mereu închise, o pensie pe viață.

Tristețe

In jurul meu e-așa de mult pustiu,
Că'n lume par'că numai eu sânt viu.
Și'n fiecare zi, pe drumuri fără rost, îmi port
Povara, nesfârșit de grea a sufletului mort.

DRAGOȘ VITENCU

Fragment

— De ce ești tristă, Duchi?
— Nu știu.
— Cum, nu știi?
— Așa, nu știu.

Fata mergea cu capul plecat în jos și vorbea cu tonul unui copil supărat care nu știe ce vrea. Duduș o privi curios. O luă de mână. Apoi zâmbi:

— Tare ești copilăroasă!
— Ba nu-s.
— Ești.
— Nu.

Iar zâmbi. Se opri pe loc și-i ridică ușor capul privind-o în ochi. Duchi își opri un început de zâmbet. Spre precauție și-i întoarse în altă parte.

— Mergem, Duduș. E târziu.
— Cât e ora? Tu ai ceas...
— Aflați stimate Domn că e ora 8, ceea ce în timp de toamnă e foarte mult.
— Am zis eu ceva?

Apoi tăcură. Se gândeau la acelaș lucru. Mâine dimineață pleca Duchi. El nu-și imagina cum va fi, totuși știa că nu prea bine. Era însă mândru și nu voia să pară întristat.

— Duduș!
— Ce-i Duchi?
— Știi dece eram tristă? și Duchi zâmbi șiret.
— Ei?
— Mă gândeam că plec și n'am să pot culege eu perele din pomul de lângă chioșc... Și doar atâta-l îngrijisem...

Duduș surâse. Știa că minte.

Fata izbucni în râs sonor. Un trecător se uită lung după ei, bănuitor. Apoi aprinse lanterna. Duchi întoarse capul și strigă:

— Domnul se numește Alexandru, iar domnișoara Despina-Ruxanda...

Trecătorul mormăi ceva pentru dânsul și porni mai departe desigur gândind că „tinerii de azi..."

— Duchi, la ce te gândești?
— La stele.
— Și?
— Tocmai îmi spunea acea mică, o vezi?... că ești un om...
— Ce fel de om?
— Un om, un om... Nu știu ce fel de om...
— Cum nu știi?
— Adică știu, dar nu spun.
— Iar începi cu metodele tale.
— ... Nesimțitor... Îți place.

— Tot ce spui tu îmi place.

Fata întoarse brusc spre el capul, să-l vadă. Era foarte serios. Îl trase de nas:

— Duduș... Mâine plec...

Ajunseră la poarta lui Duchi. Fata îi întinse mâna încet cu gândurile duse departe și cu ochii la stele. Nu spunea nimic. Nu putea. Să-l privească iar nu putea. N'ar fi suportat ochii lui Duduș, deși totdeauna îi înfrunta. Azi nu. Și îi era ciudă. Băiatul îi luase mâna rece și i-o încălzea cu mișcări delicate. Într'un târziu Duchi prinse curaj:

— Ei, Duduș, noapte bună și...

Iar tăcu. Îi venea așa de greu să vorbească azi.— Doamne, ce e cu mine? Dar hai...

— Rămâi cu bine, Duduș... Plec.

Prietenul îi sărută încet mâna de mai multe ori privind-o lung în ochi. Duchi văzu în ochii întunecați, o lacrimă. Zâmbi acum. Nu fiindcă s'ar fi bucurat, dar fiindcă nu știa ce să facă. Simția că și ochii ei încep să se umezească. Apoi brusc, se ridică pe vârful picioarelor și cu batista îi șterse lacrima și fără să stea mult la îndoială, îl sărută pe ochi. Gestul acesta atât de spontan o făcu să roșească puternic și cu privirea plecată vru s'o sbughească în casă. Dar acum era prea târziu: Duduș o ținea de mâini. Încurcată și rușinată, Duchi reuși să spuie:

— Lasă-mă. Plec.

— Un moment încă.

— Nu.

— Ce-a fost asta?

— Care?

— Gestul de adineaori.

— Despărțire.

— Numai?

— Dar ce mai putea fi?

— ...Dragoste...

Fata nu zise nimic. Nu știa ce să spună și nici nu îndrăznea. În cele din urmă își eliberă mâinile, intră pe poartă, o închise și așteptă. Nu știa însă ce. Simția că nu așa putea fi despărțirea de Duduș. Duduș, dragostea ei. Băiatul însă foarte calm părea că vrea să plece. Duchi îl privea cu ciudă: „Nu ține câtuși de puțin la mine. Dar nici eu..." Iar se uită la stele. Duduș îi urmări privirea:

— Lasă stelele, Duchi, vei vorbi cu ele când nu-i fi cu mine...

— Atunci n'am să pot.

— Duchi, mi-ești dragă... Știai?

— Nu știam și Duchi îl privi mirată de calmul cu care rostise cuvinte atât de importante. Era așa de emoționată încât nu observă că portița se deschise și ea fu luată iar de mâini.

Era prizonieră. Totuși nu se feri. Nici nu știa cum să reacționeze. Se gândea doar:

— Trebue să am o mutră tare bleagă... și zâmbi slab.

Duduș o privi lung și-apoi cu aceiași liniște îi sărută ochii:

— Ochii ăștia, Duchi, atât de dragi... Să nu mă uiți. Aceasta e tot ce-ți spun. Tu ce-mi răspunzi?

— Că nu mai ești nesimțitor și că vreau să-mi scrii des.

— Bine, Duchi. Numai de bine s'auzim.

— Da, Duduș. Numai de bine.

* * *

— La ce te gândești, Duchi?

— La nemurirea sufletului.

— Nu fii obraznică.

— Nu sunt...

— Ei...

Mama o privi scrutător. De când venise, Duchi se schimbase. Nu mai era comunicativă. Cauza? Nu o știau. Copila le-o spunea foarte vag și nedând importanță faptului:

— Mi-e dor de bunici.

— Dar n'ai stat o vară întreagă la ei?...

— Tocmai de asta. M'am obișnuit...

N'au mai întrebat-o. Știau că scria scrisori, că le primea. În ultimul timp era îngrijorată, nu mânca, dormea foarte agitată și ca niciodată urmărea ziarele cu înfrigurare...

Se îmbrăcă și porni cu pași iuți spre biserica din apropiere. Era deschisă. Se rugă mult, cucernic și cu lacrimi. Obosită cum era nu mai vedea nimic. La ieșire zări un domn, adică un militar, dar nu-l băgă în seamă. El se apropie de dânsa:

— Duchi!

Fata simți c'o trec fiori reci. Îl privi și palidă reuși să articuleze:

— Duduș, doar nu ești tu...

— Și totuși spre deziluzia ta, observ, eu sunt.

— Nu fii rău.

Era spre seară și nimeni pe stradă. Îl luă ca niciodată de mâini și își lăsă capul pe pieptul lui:

— Duduș, tu ești dragostea mea dragă. Auzi?

Băiatul dete din cap. Emoția îi tăiase glasul. O strângea doar în neștire la pieptul lui. Trecu un domn:

— Ce idilă pe timp de război! și începu să fluere a pustiu.

Duchi zâmbi:

— Ce bleg e. Nu, Duduș?

— Da, Duchi.

Porniră de mâini spre casă.

— Duduș, cum de ești aici?

— Sunt în trecere. Am sosit dinspre Odessa într'o delegație la Iași și am venit să te văd.

— Când pleci?
— Dimineață.
— Duduș!
Fata începu să tremure.
— Ți-e frig, Duchinel?
— Da.
Dar nu-i era. Îi reveniseră fiiorii în spate. Frică, emoție, panică. Singură nu știa. Mâinile îi erau reci, de ghiață.
— Duchi, tot sloi ai rămas!...
— Adaogă, Dom'le: la mâini.
Își zâmbiră. La poartă Duduș se opri:
— Duchi, nu intru.
— Dece, Duduș?
— Nu pot.
Duchi îl măsură severă cu ochii însă luminoși, neîncrezători:
— Dece, mă rog?
— Fiindcă nu pot.
— Atunci la ce-ai venit?
— Ca să-ți dau acest pachet...
— Ce-i în el?
— Totul. Tot ce am eu mai scump.
— Duduș cum te răzbuni!
— Dece?
— Vrei să mă vezi plângând, învinsă, și să spui: acestea sunt femeile, slabe de mii de ori slabe...
— Nu Duchi. Azi nu mai spun fiindcă... și tăcu.

Fata se apropie de el și îi luă capul în mâini. In ochii lui Duduș primele lacrimi își făcură loc. Duchi îl sărută și-i ținu capul mult lângă dânsa. Plângeau amândoi la o poartă lângă care salcâmul îi privea sinistru de desfrunzit. Nici nu știură cum s'au despărțit. Duchi știa numai că a fost la biserică și a avut o vedenie. Intră în casă năucită de lumina prea puternică.
— Unde ai fost până la ora asta?
— La biserică.
— A fost un militar și te-a căutat. L-ai întâlnit?
— Nu, minți Duchi.
— Nu știu cine era, dar avea ochi triști.

Pachetul lui Duduș era de atunci ca o comoară pentru Duchi. L-a desfăcut. Erau niște scrisori. Nu le citi, niște caete, fotografii, cărți, un inel și o cruciuliță de aur. Il făcu la loc fără să se uite la fiecare lucru în parte. Ar fi o profanare. Și-așa făcuse prea mult. Duduș o va ierta...
— Duduș, Duduș, dece n'am acum 8 ani în loc de 18. N'aș avea la cine mă gândi și pentru cine plânge...

* * *

Duchi veni acasă dela cursuri cu o carte și niște bomboane în mână:
— Mamă, ți-am adus bomboanele favorite.
— Bine, bine. Lasă-mă.
— Dar ce s'a întâmplat?
— Nimic, dragă, dar mă supără anunțurile acestea prea multe prin ziare. Uite și fotografiile: ce tineri și cum cad săracii!
Duchi tăcu. Merse de se desbrăcă, apoi veni lângă scaunul mamii. Se uită pe rând la anunțurile mortuare și deodată se aplecă mai tare. Smulse ziarul din mâna mamii și cu cealaltă mână se ținu de scaun. Strigă printre lacrimi:
— Mamă, dragă mamă!
Cea de lângă ea o privi intrigată și-apoi se ridică în picioare:
— Ce este?
— Citește aici! Eu nu mai pot.
Mama citi:
„Cu nemărginită și cumplită durere, toți cei dragi ai lui anunță moartea subloc. în rezervă Alexandru Danea (Duduș) în vârstă de 22 ani, dintr'un regiment de Vânători, căzut eroic în luptele dela Odessa. Cei ce l-ați cunoscut, rugați-vă pentru el".
Se opri gânditoare apoi îi privi fotografia. Tânăr, senin și cu niște ochi car i-a mai văzut. Îi studie câteva minute și-apoi adaogă ca pentru dânsa:
— Seamănă cu militarul ce-a fost săptămâna trecută la noi... Fetița mamii dragă, dragă, dragă...

CUCHI LIDIA PUIU

REVERIE

„Vezi", îți spusesem stând în verandă, „spre munți
Se târește pâcla ca un șarpe suferind".
Intre timp pașii noștri, străbătând aleile, mărunți,
Au deschis zarea înaltă versurilor ce se desprind.

Drept avânt, mi-ai prins mânile într'ale tale
Apoi, sub frunzele ude, ca 'ntr'o tulpină
Ne-am strâns; stelele se prelingeau lângă sandale
Depe decorurile verzi din grădină.

A fost o logodnă noaptea; râdeau licurici
Simple tăcerile ne-au urmat pentru toate,
Poate-ți mai stau și-acum petalele ca niște arnici
Prin păr sau lacrimile sub pleoape, uitate.

D. LOGHIN

Zapis de schimb vecinic din 1827[1]

Fraţii Samsoneşti Teodor, Costache şi Gheorghe dau lui Ioan Vasilco părţile lor de moşii din Basarabia: Enăuţi, Forosna, Şerbeniţa şi Volcineţ, primind în schimb o parte de moşie din Barbeşti şi un adaos de 750 de galbeni.

Urmând pricină de judecată în oblastie Besarabiei pentru părţile de moşie din Enăuţi, Forosna, Şerbeniţă, Volcineţ, Noao-Săliţă şi Rosoşenii la ţinutul Hotinului ce pritendireseşte neamul Samsonesc de la neamul Străşculesc ca o clironomie părintască de pe Samson Cazacul şi ca o ce mai aprope rudenie a neamului Străşculesc de atăţa ani în curgere, care judecăţi au urmat şi multe învoelii care de judecătorie de acolo nu sau ţinut în sama şin sfârşit sau rădicat pricina cu apelaţie la Petersburg, rămâind pără atunce numai hotările (!) a înnaltului svat din Chişineu în putere ei şi tămândune de păcat ca să nu fie neamul Străşculesc ca ce de mai aprope rudenie a nostră cu totul despre noi obejduit şi să nu rămâie aceste părţi de moşie la neamuri străine am socotit, am judecat şi neam învoit a slobozi mai susnumitele părţi de moşie, din Enăuţi, Forosna, Şerbeniţă, Volcineţ, la nepotul Străşculeştilor Dumialui Ioan fon Vasilco, în schimb şi în vecinică stăpânire, care părţi de moşie după predelenie înnaltului sfat a oblastiei Besarabiei au fost date în stăpânire la mai gios iscăliţi trii fraţi Samsoneşti adecă la: Teodor, Costachii şi Gheorghie; cum şi acele părţ de moşie care după osăbită zdelca din anul 1820 Mai în 15 ce au urmat între neamul Samsonesc cu neamul Naculesc[2]); tote acele părţi prin acest zapis de schimb vecinic rămân de istov înnainte în nestrămutată şi vecinică stăpânire Dumisale Ioan fon Vasălco, şi a clironomilor Dumisale, precum şi dacă pentru Novosăliţa şi Rosoşenii care pricina sau rădicat cu apelaţie la Petersburg despre noi frat Samsoneşti ar sosi o hotărire de la înnalt ocărmuitoriul sinat în fevoriul nostru, apoi şi aceste(i) moşiei sau în părţi moşiei vor rămâne ca o driaptă ocina în vecinică stăpânire Dumisale Ioan fon Vasilco; însă dacă din aceste părţi de moşie ar scăde Dumisale Ioan fon Vasilco ceva sau dacă cu totul ar lipsi, cum şi dacă pentru Novosăliţă şi Rosoşeni nu sau hotără dela înnaltele locuri în favorul Samsoneştilor, apoi şi paguba şi prisosul, tote au să fie în parte Dumisale Ioan fon Vasilco fără de a pute fi traş mai gios iscăliţi fraţi Samsoneşti la despăgubire sau la vre o răspundere, fiind că acest vecinic schimb a nostru cu Dumialui Ioan fon Vasilco iaste numai şi numai în norocul Dumisale ori căştig ori pagubă.

Pentru aceste părţ de moşii mai sus numite carele lăsăm noi mai gios iscăliţi trii fraţi Samsoneşti la Dumialui nepotul Străşculeştilor Ioan fon Vasilco în schimb vecinic, şi în vecinică stăpânire neau dat Dumnialui o parte de moşie în Bărbăşti ce să chiamă Costrăjiuca cu poddani cu acareturi şi cu tote ce să află pe parte aceasta şi încă au adaos pe lângă aceasta parte şapte sute cinci sute (!) (greşit în loc de 750 cum scrie în textul german) galbeni în aur cumpeniţi care banii toţ deplin am primit la închiere acestui zapis şi cu aceasta cvituiaşte tote dreptăţi ce avem noi mai gios iscăliţi frat Samsoneşti asupra numitelor părţ de moşie cum şi documenturile învoelii, ucazuri ori predelenie şi tote scrisor(i) vom ave aici dela mâna Dumisale Ioan fon Vasilco îndată la închiere acestui zapis. Ori ce ar pute naşte pără la punere în vecinică stăpânire pe Dumialui Ioan fon Vasilco şi pără (la) întărire zapisului acestui la judecătorie Hotinului sau ori în ce vreme să vor naşte între noi şi între Dumialui Ioan fon Vasilco pentru aceste părţi de moşie vre o pricină, apoi ne supunem la judecătorie de aice din Bucovina, ca să ne giudeci, fiind şi noi supuş austrăeceşti.

Tote cheltuelile supt ori ce nume: adecă taxiile, herbova şi altele au să fie numai despre Dimitale Ioan fon Vasilco. In svârşit amândoao părţile şi mai vărtos gios iscăliţi trii fraţi Samsoneşti sau îndatorit a pune tot feliul de silinţă, că acest zapis să să potă trece la judecătorie Hotinului a Chişeneul condică, prin care Dumialui Ioan fon Vasilco are să fie cunoscut de vecinic stăpân asupra de mai sus numitelor părţ de moşie, şi neputând a merge tăţ trii ei fraţi Samsoneşti ca să să sfârşască această, apoi unul măcar dintre dânşii cu vichili(li)va legiuită den parte celorlalţi doi frat va merge dinpreună cu Dumialui Ioan fon Vasilco sau cu vichiliua Dumisale şi va mijloci după formele de acolo a lua în stăpânire arătatele părţ de moşie, iară deodată acest zapis are să să încredinţeze de judecătorie de aice.

Spre mai bună tărie urmiază amândoao iscăliturile amândorâ părţilor în fiinţă poftiţilor martori şi a k. k. formului dela Cernăuţi.

Cernăuţi în 15 Mai 1827.

Teodor Samson, Costachii Samson şi Ghiorghii Samson. Ioan fon Vasilco. Mihalachi Costin, martor. Mihalachi Goian, martori. Ioan Pruncul, martori.

Urmează în limba germană formula de autentificare din partea judecătoriei şi formula de confirmare din partea Craisamtului Bucovinei, 30 Mai 1827.

ALEXANDRU VITENCU

[1]) Acest zapis se află în posesia noastră şi face parte din colecţia de documente a lui Ioan Samson din Bărbeşti, publicată în mare parte în „Gazeta mazililor şi răzeşilor" (1910—1914). E scris pe 2 coale de hârtie cu timbru imprimat şi prins cu aţă. E redactat în limbile română şi germană, pe două coloane, din care reproducem textul românesc.

[2]) A se vedea şi documentul din 1821 Iunie 30 publicat în „Gazeta mazililor şi răzeşilor" vol. I, pag. 264—267 din 1911.

SINGURATĂȚI

Nu-i nici o cărare și nu-i nici un semn în marea tăcere din codru.
La margini, bordeiul din bârne de brad, din bardă solid potrivite.
Troenele nalte de albe zăpezi acoperă munții'n hermină;
Duc brazii pe umeri lumina'n nămezi: hlamide și mântii de vornici.
Ușor, pe furiș, printre crengi, nevăstuici. Tot codru'și reține suflarea.
Bordeiul scânteie prin trei terestruici, iar fumul își tremură coama.

Pe vatră își pâlpâie pale de foc dogoarea de brad și rășină.
Aici șade vremea închisă pe loc; doar visul viclean de e slobod.
O mâță visează torcând în firidă, iar câinele geme prin somn.
Apune'ndărăt, în lumină lividă, tot veacul vremelnic de patemi,
Tot veacul în sânge și foc înecat. Sunt singur în liniștea sfântă...
Sunt singur cu versul foșnind legănat în ritmul de paltini și ulmi;
Sunt singur așa cum voi fi în mormânt, când stele-și vor cerne lumina;
Sunt singur cu sufletul meu tremurând ca izvoarele limpezi de munte.
Ascult picurând susurate tăceri din veșnice văi de mistere.
Aripi fluturând cu petale de meri, flori albe de ger înghețată pe geamuri,
Flori albe pe lacuri de liniști ascunse, ca nuferi de spume și brume,
Flori albe pe lacuri de gând nepătrunse, flori albe de visuri și umbre...

Nu-i nici o cărare și nu-i nici un semn în marea tăcere din codru.

A. V. SÂNGER

PLEURE

Nopțile în haină albastră
Intră'n piept de la fereastră.
Tusa 'ngheboșată umblă
Pe mătasa lor de umbră.

Mama sufletului i-aude
Ca un vânt prin ierburi ude.
Undeva, pe-o frunză nouă
Cade-o lacrimă de rouă.

Genele de somn s'anină.
Spasmele se fac hodină.
Cineva, nu s'ar mai spune,
Mâinile pe ochi îi pune.

Pasăre de fum albastră
Sboară anii pe fereastră.
Orele ca de mătasă
Bat tăcerile pe masă.

E. AR. ZAHARIA

Garmisch

Iată că anumite împrejurări ne pun în situația de a călători prin Germania tocmai în timp de războiu. De altfel războiul acesta total, caracteristic timpurilor noui, face ca țara să respire tot ca și în timpurile normale, cu adausul doar, că se simte o mai accentuată concentrare a grijilor în spre hotare, unde o bună parte din fiii țării respective se retrag pentru a trăi în adâncul pământului o viață de mare tensiune. Nimeni nu poate ști când și pe unde se vor putea rupe zăgazurile pentru a se da lupta apocaliptică a sfârșitului acestei vieți de cârtiță.

Trenul ne duce cu iuțeală de fulger spre granițele germane, străbătând pusta maghiară, trecând Tisa, traversând Ungaria în câteva ore.

Ducem în gând și inimi icoana scumpei noastre Țări.

Cu această lumină în suflet, intrăm în Germania prin poarta de Răsărit a fostei Austrii.

Dr. Fink și D-ra Brunhilde sunt trimiși să ne întâmpine și să ne însoțească în tot timpul acestei călătorii. Dela început ne-am înțeles bine. Brunhilde, chip brunet de pare a fi româncă, printr'o continuă bună dispoziție și gata a ne da toate lămuririle, face ca mica noastră grupă să uite de oboseala drumului și chiar de acel englez, care, ca să călătorească în liniște, cumpără toate cele șase locuri dintr'un compartiment, rămânând astfel numai cu nedespărțita-i pipă.

După o noapte petrecută la Viena descindem a doua zi în gara München, ca de aici, cu automobilele, subt o ploae deasă și rece să străbatem exact o sută de kilometri, până la localitatea Garmisch, unde ajungem în seara zilei de 19 Martie, orele 22. Cu toată vremea rea, ni se face primire oficială. Ne întâmpină o delegație în frunte cu domnul Lauterbacher, Stabsführerul tineretului german și domnul Ministru al sporturilor, Von Tschamer und Osten. In delegația care ne întâmpină, reîntâlnim figura simpatică, înaltă și uscată, a Colonelului Völckers, un vechiu și bun prieten al nostru.

Primirea caldă ce ni se face, ne oferă plăcutul prilej, ca dela început să fim apropiați.

Toată ploaia de afară nu ne împiedică să bem o bere într'o caracteristică casă a regiunei, „Gasthaus Aule-Alm bei Garmisch". Doi muzicanți ne cântă iodlere. Se înfiripează o atmosferă de caldă înțelegere.

„...Nicicând Germania nu a putut să-și formuleze măcar o pretențiune față de România. Din contră: Germania cu în-

dustria ei, România cu agricultura şi petrolul ei, ambele ţări nu pot să meargă decât pe drumul unei bune şi drepte înţelegeri..." Sunt fragmente din mărturisirile celor care ne-au primit atât de cald. Brunhilde, de lângă mine, ridică pocalul cu Apfelsaft, pentru siluetă renunţând la bere, dându-mi însă mie îndemnul să-mi golesc bardaca mea de bere: „Zum Leben".

Ah! Pacea aceasta ce uşor s'ar putea menţine; cât de bine se pot înţelege între ele popoarele! Şi totuşi!

Seara târziu, în cămăruţa curată, caldă, subt Alpii germanici, semnul crucii îmi aduce liniştea sufletească şi rugăciunea pe buze: Dumnezeu să ajute ţării noastre scumpe.

A doua zi, localitatea Garmisch apare în toată minunăţia în care-i cunoscută. Un orăşel curat, cu case caracteristic bavareze, asvârlit subt poalele munţilor. Soarele, acelaşi soare de peste toată lumea, face să uităm ploaia din seara trecută. Tricolorul românesc ridicat peste tot, ne umple inima de bucurie.

Am venit aici să asistăm la sporturile de iarnă ale tineretului german adus din toate colţurile imperiului, până şi din Praga, localitatea Garmisch fiind un Predeal al sportului la noi.

Mergem la stadionul sportiv al localităţii.

Anunţarea intrării noastre în incinta stadionului face ca muzica să intoneze Imnul Regal. Mii de braţe se ridică spre cer. Ochii noştri lăcrămează de bucurie şi mulţumire. Vedem lupte şi întreceri de Eishockey şi patinaj. Tinerii germani aduşi aci — fete şi băeţi — dau probe de o destoinicie impunătoare. Patinajul este încântare sufletească. Sunt lucruri pe care le poţi aprecia numai văzându-le. Intre acestea intră concursurile de patinaj dela Garmisch, pornind dela copiii de 10 ani, până la cei de 16 ani. Stil, stăpânire de sine, artă. Plecarea depe stadion ne produce parcă o durere: durerea că nu mai durează aceste exerciţii. In drum spre cantonamente, tinerii aceştia blonzi şi frumos îmbrăcaţi, toţi în aceeaşi uniformă, mărşăluesc în mici unităţi, în pasul cadenţat impus de marşul ce-l fredonează cu deosebită pasiune: „Wir fahren gegen Engeland".

In zilele următoare asistăm la concursurile de ski. Dela alergări de fond şi până la săriturile de 53 metri, aceşti copii blonzi ne-au arătat ce înseamnă exerciţiul neîncetat, stăruinţa, avântul şi o perfectă organizaţie atât a echipelor, cât şi a terenului dotat cu toate mijloacele tehnicei moderne.

Petrecerea noastră la Garmisch este încoronată cu urcarea pentru două zile în Alpii tirolezi, la o altitudine de 2650 m., pe vârful Zugspitz, unde în casa adăpost, aşa zisă „Schneefernerhaus", am putut găsi tot confortul modern. Aci sus, mai aproape de cer, pe lângă razele solare, care întreţineau o temperatură de plus 20 grade, pe lângă priveliştea minunată a întregului masiv de munţi, am gustat şi liniştea înviorătoare de suflet.

Răsăritul soarelui ne aduce aminte de Rabindranath Tagore, care-şi aduna ucenicii la Sentinicketan tocmai când soarele face ochi frumoşi asupra pământului, ca astfel divinul subt orice formă, un viers inspirat, un îndemn moral, sau un gest eroic să pătrundă adâncul fiinţei umane.

Incărcaţi sufleteşte de atâtea şi atâtea imagini minunate, începând dela copiii ce sburau pe luciul ghieţei ca nişte fluturi încărcaţi de polenul de aur al florilor, dela tinerii care sburau pe lame lungi de ski peste prăpăstii şi până la frumosul divin depe Zugspitzgipfel, după vreo şapte zile, ne luăm drumul prin München, spre Nürnberg.

Masa oferită de ministrul sporturilor, Von Tschamer und Osten pe lacul Eibsee, ne prilejueşte să trăim intens ultimele clipe în acest miraglu al naturii, scăldaţi în lumina cerească a soarelui, care ţine să ne îmbrăţişeze pe toţi cu aceeaşi dragoste şi dreptate, în acest fund de munţi.

Aci, întâlnim şi grupul fraţilor Italieni veniţi în Germania subt conducerea domnului colonel Bodini. Subt fâlfâirile scumpului nostru tricolor, în acest colţ de lume şi pământ, inimile bat frăţeşte. In drum spre München, din nou cu maşinile, cuprinşi de emoţia frumosului, ne lăsăm pradă amintirilor.

— Ce-i Marine? Te gândeşti la campioana Lidya Veicht, tânăra neîntrecută la patinaj? Sau, încă admiri pe Cristel Crantz, campioana de ski, care deschidea drumul pe pantele cele mai repezi, cu o iuţeală de fulger?

Aşa, din când în când, glasul câte unui prieten sau însoţitor întrerupea tăcerea reconfortantă ce ne stăpânea în lungul parcurs al drumului.

— Ce este? Se aude marşul „Deutschland, Deutschland über alles"? Sărea speriat Eugen. O nouă primire; unităţile de tineret gata pentru onor. Jos băeţi, am ajuns la München.

Şi Eugen începea să-şi scoată hârtiile cu răspunsul-salut: „Geehrter Herr ... etc., etc.".

Acolo, undeva, lângă Garmisch, se pierde în apusul deschizător de drum pentru o nouă noapte, mica, dar frumoasa căsuţă în care trăeşte retras de sgomotul şi mai ales haosul din lume, ultimul din familia Strauss, tot un Richard. Subt acoperişul acestei căsuţe se înfiripează o nouă melodie, care stăpâneşte atât de cald micul spaţiu al camerii de lucru.

E melodia păcii sufleteşti, a apropierii între oameni.

Tăcere! Departe, bate tunul pentru o nouă lume.

N. VLĂDULESCU

Cântec de leagăn

Nani, nani, Vladi, nani...
Licură lumini castanii...

Trec ușoare peste frunte
Adieri de brad din munte.

Luna cât o răsărită
Stă în fața ta uimită.

Cu obraz pudrat de rază,
Câte-o stea se furișează

Prin fereastră să îți vadă
Somnul calm ca o livadă...

Nani, nani, Vladi, nani...
Ce ușor or trece anii...

Ca un vis din care bei
Smirna florilor de tei.

Zilele te-or lua de mână
Peste bulgări de țărână

Și te-or trece peste Țară —
Mugure de Primăvară —

Peste zodie și zare,
Peste crânguri de visare...
Și te-or trece peste lacuri,
Peste filele de veacuri...

Somnu-i lin pe gene moi.
In odae numai noi.
Luna prin fereastră lasă
Dâră albă de mătasă.

Inima mi-i plină-acum, —
Ca o cupă, — de parfum.

Liniște-i și vis și pace...
Doar tic-tacul nu mai tace;
El adună clipele
Și le rupe-aripele
Și le-aruncă în genună...
Noapte bună, noapte bună!...

ADELINA I. CÂRDEI

MELODIERI

Ieri, șoapta dibuise albastre înfloriri,
Se minunau corole, se limpezeau priviri.
Luceferi calzi pe ape, înseninau cununi...
Cuvântul era dulce și oamenii-erau buni ...

Tu, lângă rodul nopții, în fagure creșteai.
Aveai parfum și aur și lumi de flori aveai...

Azi, vântul a smuls floarea păcatelor ce-au fost.
Se risipește viața știută pe de rost.
Și-acum, cu frăgezimea amurgului pierdut,
Trecutul intră'n suflet, sfios ca un sărut.

N. I. BONTAȘ

Poveste

Intr'o vreme, când nu eram încă pe lumea asta, mama a poftit să mănânce coarne de vrabie. Eu, sprinten și de cuvânt, mi-am și pus picioarele pe umăr și-am luat-o la papuc să-i aduc mamei vrăbii. Cu sufletul la gură, am ajuns la copacul unde știam că-s păsări sumedenie.

Mă cațăr grăbit pe tulpină, dar ce năcaz îndrăcit? Bag mâna, nu intră, vâr piciorul, nu 'ncape; pe urmă, așa tam nesam, m'am pomenit drept în măduva pomului. Bucuros, am cules toate vrăbiile din scorbură, câteva brațe pline.

Când să ies, ieși dacă poți! De ciudă, am izbit cușma de pământ și 'ntr'un buc am fost acasă. Iau repegior toporul dintre uși și 'napoi, băete! Taiu gura copacului, o lărgesc colea frumos și ies teafăr la lumină. Anin fudul toporașul la brâu, leg vânatul strut laolaltă, îl pun săculeț în spate și, chivai spre casă că m'așteaptă mama, friptă și arsă.

In drum, Michiduță, că mai bine nu i-oiu zice, își potcovea calul. Dau în dreapta, coama roibului, dau în stânga, coada haramului; pe de desupt, cum să mă preling, că-s răcășite marafeturile de potcovit. Bre, da peste cal, e rău? Nici n'ating șalele dârlogului, și spinarea harmasarului se și 'mbârligă, secere nu alta, și mi-o ia roibul la copită de clocoteau văile.

Și cum călăream saltat și legănat ca Machedon împărat, nu știu cum Naiba, toporașul meu îi taie calului picioarele de dinapoi. De spăriat, nu m'am spăriat eu până pe-acolo; mare-i Dumnezeu și meșter sânt și eu, zic, și desleg satârul dela brâu, mă răpăd la un ciung din marginea pădurii și, cât ai strănuta, gata-s picioarele mânzocului. Le așez unde trebue și, vânt Pricobaș! Mergeam de-mi lua părul foc, să duc mamei noroc.

Dela un timp simțesc în urma mea o umbră strașnică. Mă 'nvârt, mă sucesc, mă frec la ochi și rămân cu gura căscată: lângă mine un mesteacăn cu scoarța albă și brăzdată, cu poala'n vânt legănată, cu creasta'n torțile cerului băgată. Imi casc holbații-a minune, mă prind cu degetele de crengi, și calul, ușurat, a sburat încotro l-au dus copitele.

Ce să 'ncep? Hai pe mesteacăn în sus! Tot mă urc, tot mă aburc, când iată, în fața mea, ca din pământ, niște porți de aur. Inciudat, le bat cu pumnul, ele cântă ca clopotul, dar de deschis nici pomeneală. Acuma mi-am fost luat nădejdea să merg mai departe. Insă, pe neașteptate, sfântul Petrea, numai ce dă ușile larg în lături, și eu, de spaimă și de cutremur, numai ce cad pe pântece. Curcubeie de lumină îmi fură ochii, cântări de înger îmi iau auzul, din toate părțile.

Și cum stau lățit ca un broscoiu pe pragul raiului, îmi vine'n minte că ce-am făcut, n'am făcut bine. Mă rădic rușinat

cu adevărat, sărut mâna lui sfântu Petrea, și apoi aștept așa ca un puiu de bodaproste. Dar Petrea zâmbește blajin, mă ia liniștit de mână și mă poartă pela toți sfinții, ca'n biserică pela icoane. Eu, blânsit și smerit, câtinel după el.

Dela un timp, sfântul își înalță sprincenele și mă 'ntreabă cam ce-am prăpădit prin raiu. Deodată-mi aduc aminte de mama, smâncesc degetele din palma bună și caldă și vreau s'o șterg. Dar fugi, dacă-ți dă mâna. Îngrijorat arunc privirea spre ieșire. Mesteacănul dela poartă, nicăieri, ca'n pământ și pace bună. Mă frământ, mă cântăresc: să sar de sus din înaltul cerului, pic jos în fundul pământului; numai când gândesc, ametesc. Nu-i încotro, îmi iau inima'n dinți și-l rog pe sfântul Petrea să-mi deie o sarcină de paie să-mi fac odgon de coborât din cer. Sfântul, gospodar milostiv, îmi dărueste fără vorbă o pală bună de paie. Eu mă și-apuc de 'mpletesc o funie, știi colea, în lege, groasă și lungă ca să am nădejde. O leg apoi frumusel de toarta cerului și 'ncetișor, încetișor mă dau jos pe ea, la vale. Când se sfârșea funia, tăiam repede o bucată din capătul de sus, s'o adăogam la capătul de jos, și treaba mergea frunte.

Mă bucuram c'am să ajung degrabă-acasă la mama, mireasă. De multă voe bună, am început să mă hușțăn ca 'ntr'un scrânciob. Funia, dă, frânghie de paie, numai bine s'a rupt și, leoap cu mine 'ntr'o mlaștină. Norocutul meu: câtu-s de mare, tot m'am implântat în sorb, ca un pilug, numai părul mi-a rămas afară, deasupra mocirlei, ca o tufă de rogoz.

Peste câteva zile, o rață sălbatecă și-a făcut cuib în el și s'a ouat. A clocit ea oule cât le-a clocit și-a scos pui. Dar ce pui? Lungăreți cu puful creț și cu umbletul vâjnet: frumoși de-a mirarea. Vestea despre ei a răscolit pământul ca vântul.

Dela unul ce poartă minciuni din casă'n casă a oblicit-o până și ursul. Și 'ntr'o zi mare și de vreme, jupânul Martin, șontâc, șontâc, numai ce-și arată obrazul în bahnă, lângă cuibul cu rățuștele. Își zgâește el ochii la gângănii, se mai iteste 'n-coace, se mai bușește'n colo, se linge pe bot și, deodată, cogâlț rățuștele pe gât, de gândeai că n'au mai fost în cuib, de când-i lumea.

După trebușoara asta, d-lui, hai să fugă, dar eu, nu prost, îl înșfac zdravăn de coadă. Își ia vânt jupânul să sară din sorb, eu, grapă, de el; se opintește vârtos și, svâc ursul pe mal, ca din oală, și eu, hop la mama'n poală.

— Unde-s cornițele de vrabie, burduzule, se răstește mama la mine, roșă cum e racul de mânie. Eu însă, grija cornițelor aveam; îmi părea bine c'am scăpat cu-obraz curat din drumurile estea stricate și 'ncurcate. M'am învălit într'o pelincă, ca 'ntr'o opincă și m'am așternut pe somn ca un domn.

Îi minciună, îi capșună? Da poveste știu că este!

Din Berchișești.

PROCOPIE JITARIU

RANDURI PENTRU PLECAREA TA...

Te-am așteptat cu prunii din livadă,
ei s'au înălțat toți să te vadă,
când au auzit că nu mai vii
au mușcat cu soarele din vii,
și beți au aruncat cușmele'n sus
de-au bătut cu stele la geamul lui Isus.

Tată, nu sunt așa cum ai fi vrut,
n'am învățat nici un meșteșug,
am pândit pe calea lactee
Carul Mare să stee
să-l fur tot de belșug...
Dumnezeu m'a învățat la plug
să ar alături cu el nevăzut
până și cuvântul ce-l sămăn în lut
El mi-l alege,
dar nu știu, tată, cine mâine îl va culege...

Au înflorit în sângele meu
toți macii copilăriei...
Vino tată și îi sărută pe rând
până nu-i va scutura în gând
moartea, ce-mi flutură steag,
frunzele toamnei în prag...

NECULAI TĂUTU

Pe urmele vremii...

Eminescu și „Arboroasa" Bucovinei. — „Curierul de Iassi", Nr. 130 (An. IX) din Nov. 1876, pag. 3—4 (coloana 1—2), reproduce după „Telegraful român" un cordial salut pentru societatea studenților români bucovineni „Arboroasa" (Cernăuți), cu prilejul apariției primului Anuar al societății, înființate „în 10 Dechemvrie anul trecut" (1875). — În „Curierul de Iassi" An. X Nr. 43 de Vineri 22 Aprilie 1877, pag. 3, la *Diverse*, cronica *Un apel către studenții români*, apel adresat de aceeași inimoasă *Arboroasă* Cernăuțeană și semnat de: *C. Golembiovschi, președinte* (deci Ciprian Porumbescu) și *Const. Morariu, secretariu*. Această chemare a studenților bucovineni trebue să fi fost foarte pe placul ultravigilentului Eminescu, fiindcă, răspunzând unui articol din „Gazeta Transilvaniei" (care cerea o

statistificare a studenților români de pela Universitățile Austriei, unde prezența acestor studenți, statisticește era cu totul ignorată), — *Arboroasa* recomanda soluții. *L. M.*

* * *

Expansiunea universitară. — Vrednicul fragment de universitate întruchipat în facultatea de teologie cernăuțeană nu-și desminte trecutul. Pe lângă munca programatică, pe care o îndeplinește cu râvna, cu care numai lucrul nesilit se face, facultatea de teologie continuă tradiția cursurilor de popularizare a Universității din Cernăuți, desigur în cadrul mai limitat al disciplinelor teologice.

Iată programul cursurilor pe anul acesta: Orest Bucevschi (Ateismul rusesc), C. Tomescu (Creștinismul la Dunăre), Cic. Iordăchescu (Literatura veche creștină), Max Hacman (Memoriile lui Dimitrie Sturza dela 1893), V. Gheorghiu (Problema mântuirii noastre), S. Reli (Un mare educator al neamului: Episcopul Melhisedec), V. Loichița (Ierarhi bănățeni), I. Zugrav (Liturghiile orientale), N. Popescu-Prahova (Ideea națională în creștinism), P. Procopoviciu (Creștinismul și cultura), Val. Iordăchescu (Credința și morala), I. Corîus (Problema Crimeei în istoria Sud-Estului european), Leca Morariu (Folclor în iconografia bisericească), M. Șesan (Progresul și Biserica), Vl. Prelipceanu (Vocația la profeții Vechiului Testament), Iustin Moisescu (Domnul nostru Isus Hristos în lumina istoriei). *D. V.*

* * *

Institutul Cernăuți. — *Institutul de literatură* dela Universitatea din Cernăuți, de sub direcția d-lui prof. univ. Leca Morariu, a înregistrat, înainte de refugiu, o bogată activitate în domeniul cercetărilor literare. In ședințele pe care le ținea în prima Joie a fiecărei luni, membrii lui au avut prilejul să prezinte rodul preocupărilor lor ani de-a rândul. Comunicările acestea au fost publicate în revistele cernăuțene, sau în fascicole aparte. Prima serie a fascicolelor a apărut sub egida *Seminarului român de literatură modernă și folclor*, cuprinzând 552 pagini, deci exact atât cât cuprinde și primul volum din *Dacoromania* lui S. Pușcariu. Pentru imprimarea fascicolelor subvenția oficialității s'a ridicat doar la suma de 10.000 lei. Restul a fost susținut de fondurile proprii ale autorilor înșiși.

Seria a doua de lucrări, apărând sub eticheta *Institutul de literatură*, a ajuns să scoată de sub teascurile tiparnițelor numai 17 plachete. Intervenind, între timp, evenimentele politice dela 28 Iunie 1940, activitatea Institutului a fost suspendată până nu de mult, când d-l prof. Leca Morariu, revenind la Cernăuți, l-a reorganizat și i-a mărit cadrele, dând posibilitate de colaborare atât membrilor fostului *Institut de istorie și limbă* dela aceeași universitate, cât și celorlalți intelectuali din localitate, văduviți de posibilitatea de afirmare cărturărească aiurea.

Pentru motivul menționat, nu s'a mai putut rămâne la denumirea de mai înainte și în consecință ea a fost schimbată în *Institutul Cernăuți*. Prima ședință a Institutului a avut loc în 5 Martie a. c. *T. C.*

* * *

Primele conferințe publice ale Societății pentru cultură. — Cel dintâi ciclu de conferințe publice ce s'au ținut sub auspiciile Societății pentru

cultură din Cernăuți a fost început în iarna anului 1870 spre 1871. Cea dintâi conferință a ținut-o Ion alui G. Sbiera la 20 Decembrie 1870, vorbind despre „Teritoriul de astăzi, ce-l locuesc Românii, parte singuri, parte în majoritate sau în minoritate cu alte semințiі". Această conferință a fost apoi publicată în anul 1877 în calendarul editat de Societate și redactat de M. Călinescu.

A doua conferință a ținut-o Samuil Morariu Andrievici, Mitropolitul Bucovinei de mai târziu, vorbind despre „Istoria fondului religionar gr.-or. din Bucovina", publicată în „Calendarul Bucovnei" pe anul 1874. Al treilea conferențiar a fost Ion Drogli, care a vorbit despre „Chipul cum poate învățătorul deștepta și înainta dragostea către națiune". Miron Călinescu conferențiază despre „Increștinarea Românilor", conferință publicată în „Calendar" pe anul 1875. Ion Gh. Sbiera mai ține a doua conferință despre „Originea Românilor", publicată tot în calendarul anului 1878. Prof. Ion Gh. Sbiera își propuse ca într'o serie de prelegeri să trateze întreaga istorie a Românilor. Ultimele două conferințe au fost ținute de domnișoara Constanța Dunca, care a vorbit despre „Femeia de rasă latină" și despre „Femeia în familie". Dela acest ciclu a pornit tradiția „Universității libere", care continuă și astăzi. *I. M.*

* * *

O aniversare. — In luna Mai a. c., se împlinesc 50 de ani dela moartea ilustrului Episcop al Romanului, Melhisedec; localnicii, în frunte cu P. S. Episcop Lucian, îl vor pomeni cu mare omagiere. Aducem cu această ocazie și noi prinosul nostru de admirație acestui distins Episcop român, care, aproape singurul, a înțeles pe vremuri strădaniile teologice și naționale românești ale Mitropoliților Bucovinei, precum și ale Institutului teologic, devenit Facultate de Teologie de mare anvergură — prima instituție de acest fel pentru toată suflarea românească — atât de dorită de vlădica Melhisedec, care se închina, deși Episcop fiind, cu respect precum și cu deplină satisfacție în fața marilor ei dascăli. *M. Ș.*

* * *

Poezie pură și poezie ermetică. — S'a vorbit multă vreme de poezie pură și de poezie ermetică. Una este derivatul celeilalte: din tendința excesivă de a tot purifica poezia, s'a ajuns la o poezie obscură. Iar dacă poezia pură ar fi consecventă, ar trebui să elimine nu numai epicul, retoricul, didacticul, ci și descripția, și analiza psihologică, și sentimentul, și atunci ajunge la neant, la negarea existenței poeziei însăși.

Noi socotim însă că idealul poeziei nu este evitarea tuturor elementelor disparate, „impure", ci din contra o cât mai bogată asociație de elemente cât mai variate, însă această asociație să nu tindă spre negarea absolutului estetic ci, prin sublimare, să tindă spre el. Disocierile cerute de teoreticienii poeziei pure duc poezia la o sărăcie, care o fac într'adevăr să fie concisă, dar nu știm dacă această conciziune este suprema calitate a unei opere poetice. Nu ne îndoim însă că această sărăcie a conținutului face să se împuțineze numărul cititorilor de poezii. Cititorul găsește superfluu de a-și mai chinui mintea pentru a descoperi vidul îndărătul obscurității concise!

Dacă emoția estetică are un punct culminant, unic și concis, nu-i

mai puțin adevărat că pentru această culminare este necesară o pregătire gradată, mai mult sau mai puțin lentă: progresiunea acestei gradații depinde de punctul maxim al intensității de sentiment pe care o urmărește autorul. Dar oare această emoție estetică să fie atât de unilaterală, atât de simplă încât să aibă nevoe numai de un singur element pentru a se produce? Și care este acest element miraculos și unic menit să producă numai el singur emoția? Muzicalitatea? Sonoritatea? Dar acestea sunt elementele muzicei, și dacă vrem să avem emoție estetică pe această cale, ne adresăm numai ei și nu poeziei. Poezia este altceva decât muzica; este ceva mai mult decât ea: muzicalitatea este numai un element secundar, o anexă, așa cum pot fi și alte elemente anexe: etnicul, eticul, epicul, etc., pe care poezia pură caută să le alunge cu atâta îndârjire din Parnas.

Stadiul intelectual este inevitabil în suscitarea emoției estetice prin poezie: este caracteristica fundamentală care face să nu se confunde poezia cu muzica. Elementul inteletual se află și în muzică, dar nu formează elementul caracteristic al ei.

In orice caz, numai muzicalitatea nu este suficientă pentru a avea o poezie, după cum nu este suficient numai metaforismul care duce la un amalgam de ghicitori sau la gongorism. Pentru a avea o poezie este nevoe pure trebue să se datoreze acestei intense simțiri și gândiri și nu vidului și de un fond real de simțire și gândire. Adevăratul ermetism al poeziei sufletesc pe care l-ar îmbrăca în haine pompoase. *Aurel Vasiliu*

CARȚI ȘI REVISTE

Al. Lascarov-Moldovanu, Viețile sfinților, prelucrate, vol. VII, ed. Cugetarea—Georgescu Delafras, București, 1942. — Se simțea nevoia de a fi reeditate Viețile sfinților, pentrucă ele au constituit totdeauna și constitue până azi izvor inepuizabil de poezie și viață creștină. S'a văzut că ori de câte ori au apărut, începând cu celebrele „Vieți" ale Mitropolitului Dosoftei, biografiile sfinților creștini în ediții noi, au găsit cel mai larg răsunet în cercurile cititoare.

Celui ce ar fi voit să ne dea aceste „Vieți" i se puneau, înainte de toate, două condiții: să le scrie pe înțelesul maselor și să fie el însuși pătruns de adânca semnificație creștină a lor. In afară de Mitropolitul Dosoftei, care întrupa aceste două calități în măsură desăvârșită, nimeni din cei următori n'a putut să îndeplinească în toate privințele aceste două condițiuni. De aceea niciunul din ei n'a rămas în atenția prelungită a cititorilor.

D-l Lascarov-Moldovanu îndeplinește aceste două condițiuni: este scriitor pe înțelesul maselor, așa cum se vădește din conferințele sale la radio pentru săteni (vol. De vorbă cu sătenii), și este, înainte de toate, scriitor de înaltă ținută morală și creștină, cum ne-a arătat-o în scrierile: Flori creștine și în romanele: Mamina, Tătunu ș. a.

Simțind în sine această vocație încă înainte de a ne fi dat scrierile citate mai sus, d-l Lascarov-Moldovanu a început, încă de acum zece ani, prelucrarea „Vieților sfinților", reușind să dea, în zilele noastre, volumul al VII-lea și ultimul din această plăcută și utilă carte.

Așa cum sunt prelucrate, aceste „Vieți" își ajung scopul. După ce ne povestește simplu, în stil popular, fără înfloriturl, viața pământească și de cazna a cutărui sfânt, scriitorul sfârșește cu o rugăciune inspirată din viața sfântului și brodată pe tema din povestire.

Astfel scrise și concepute, aceste „Vieți" sunt menite să fie cea mai bună și folositoare distracție pentru cei însetați de hrană bună sufletească.

C. L.

* * *

Pr. prof. Scarlat Porcescu: Episcopia Romanului în sec. XV, București 1941. — Vorbind despre întemeierea și organizarea acestei sf. Episcopii, păr. Porcescu, după o migăloasă cercetare, ajunge la concluzia justă, că, deși prima mențiune despre ea datează abia din 1445, înființarea ei totuși poate fi pusă cu drept cuvânt între anii 1408—1413. La fel arată, că și Episcopia Rădăuților trebue să fi fost înființată înainte de anul 1472, de când avem prima mențiune documentară, ajungând la concluzia, că Episcopia Rădăuților a fost înființată tot de voevodul Alexandru cel Bun, și anume înainte de 1413, căci la această dată existența ei o găsește atestată. Deci nu este chiar așa de „greșită și nevrednică de crezare, cum o susțineau unii istorici ai noștri, afirmația cronicarului Grigore Ureche, că Alexandru cel Bun „mai făcut-au și al doilea episcop după Mitropolit la sf. monastire în orașul Roman și-i dete Eparhiei o parte din ținuturi pe sub munte în gios", și că „mai făcut-au și al treilea episcop la monastirea Rădăuți și Eparhiei i-au dat ținuturile din partea de sus, despre țara leșească". Astfel se confirmă și justifică în mare parte afirmațiile păr. Dimitrie Dan, fiu al Bucovinei, cu privire la Episcopia Rădăuților, afirmații considerate la vremea lor ca prea îndrăznețe. *M. Șesan*

* * *

Preocupări Literare. Anul VII, Nr. 3, Marte 1942. — In numărul precedent al „Revistei Bucovinei" remarcasem caracterul de strictă specialitate în domeniul istoriei literare, pe care îl are revista „Preocupări literare" sub conducerea d-lor P. și V. V. Haneș. Iată însă că în numărul pe Martie avem o mare surpriză: d. Vladimir Streinu, noul director, ne anunță că revista Preocupări Literare „își dă o direcție nouă", fără însă „a nesocoti mica tradiție a celor șase ani câți sunt de când apare revista..." Desigur că „mica tradiție" tindea să se adreseze unui grup restrâns de colaboratori și cititori care se interesau în special de istoria literară; „noua direcție" îi schimbă aspectul în revistă cu un caracter critic (adesea combativ) și literar. Astfel că numărul de față ne prezintă nume cunoscute de poeți și prozatori ca: T. Arghezi, V. Carianapol, Al. Philippide, Gh. Bumbești, cum și critici, pe care i-am întâlnit mai ales la „Revista Fundațiilor Regale", ca: V. Streinu, Ș. Cioculescu, T. Vianu, Perpessicius, Pompiliu Constantinescu. Din „mica tradiție" n'au mai rămas în acest număr decât dd. V. Tempeanu și P. V. Haneș, care ne dă interesantul studiu: „Relații literare între V. Alecsandri și Bucovina în anii 1848—1850". Noi am dori ca „noua direcție" să ție seamă și de „mica tradiție", adică estetismul intransigent al d-lui Vl. Streinu să ție seama totuș și de oropsita istorie literară...

A. V. Sânger

Luceafărul. — Sub conducerea unui comitet compus din V. Papilian, D. Stăniloae, Ol. Boitoș, M. Beniuc și Gr. Popa *Luceafărul* intră în al doilea an de existență.

Din bogatul sumar al numerelor 1 și 2 (Ianuarie, Februarie) desprindem: Sören și marele său cutremur, fragment din Cartea Religie și spirit ce va apărea (Lucian Blaga), Clasicismul lui T. Maiorescu (I. Licu), Lirica lui Cincinat Pavelescu (M. Bogdan), Legea neamului (D. Stăniloae), Cei 20 de ani ai Gândirii (Gr. Popa), Din aspectele folklorului ardelean (I. Ap. Popescu), Din legăturile lui Al. Papiu-Ilarian cu Blajul (Șt. Manciulea), Nuvele-schițe (I. Agârbiceanu și I. Râmbu), Versuri (D. Danciu, L. Valea, Ec. Stănescu Bera, I. I. Vintilă, G. Păun, P. Pascu, M. Nanu, Fl. Dumitrana, I. Oana, R. Castro), Cronici, însemnări și recenzii (V. Papilian, Al. Dima, Ol. Boitoș, Tr. Marcu, I. V. Spiridon, V. Gionea, M. Spiridonică).

Deosebit de prețioase sunt informațiile ce ni le dă d. Gr. T. Marcu despre slova românească de peste hotare care se rezumă — din cauze ușor de înțeles — la scrieri din domeniul teologic; studii și scrieri de popularizare; Viața și opera lui Iosif Vulcan și alui Iustin Poplin, cu prilejul împlinirii a o sută de ani dela nașterea lor; culegeri de folklor, sfaturi practice gospodărești și juridice și calendare.

In această ordine de idei se relevă osârdia P. Sf. Episcop Nicolae Colan sub a cărui îngrijire apare Colecția: Cărțile Vieții și a d-lui proi. Emil Hațieganu directorul Tribunei Ardealului care conduce și Biblioteca Tr. Ardealului, focare de gând și simțire românească.

D. Ol. Boitoș urmărește continuitatea de muncă ce o îndeplinește Universitatea Daciei Superioare în refugiu prin publicațiile universitare Ardealul medical, Analele facultății de drept, Revista de psihologie, Anuarul Institutului de studii clasice, Buletinul Muzeului limbii române, Dacoromania, Mathematica etc.

Tot d-sa încrestează în răbojul pierderilor „buletinul de mare prestigiu istoric" Codrul Cosminului și a altor reviste istorice, tocmai acuma când cercetările istorice ar trebui să fie mai intense.

D. Gr. Popa subliniază „cu toată evlavia minții și cu toată căldura inimii" importanța celor douăzeci de ani ai „Gândirii", prea puțin înregistrată de presa noastră „uitucă". „Dacă ieri înțelegem — spune d-sa — conspirația tăcerii și a urii împotriva Gândirii, întreținută de cercurile iudaice sau iudaizante, astăzi, când naționalismul de stil nou și ideile scumpe gândirismului triumfă în larga arenă a Europei, n'o mai înțelegem... Înfășurată în tricolorul perenității românești Gândirea urcă, cu fiecare număr nou, o treaptă mai sus pe scara valorilor de autentică împlinire spirituală, năzuind la o tot mai cuprinzătoare și la o tot mai cristalină limpezire a orizonturilor de creație autohtonă".

Marele merit al Luceafărului, pe lângă acela literar-artistic, este întreținerea spiritului de încredere necondiționată în integrarea noastră etnică și care se desprinde din fiecare pagină, din fiecare rând.

Gr. Rațiu

Primite la Redacție

Ion Șiugaru: *Paradisul peregrinar*, versuri. Ed. „Meșterul Manole" 1942.

N. Moțoc-Epureanu: *Un imperativ al vremii: Institutul Român de cercetări genealogice.* Iași 1942. Colecția Genealogică.

„Făt-Frumos" An. 16, Nr. 6. Dir. *Leca Morariu.* Noembrie—Decembrie 1941. Cernăuți, str. Munteniei 14.

„Bucovina" ziar de afirmare românească. Cernăuți, str. Generai Mircescu 8. Apare zilnic.

„Transilvania", organ al „Astrei", Anul 73, Nr. 1, Ianuarie 1942, Sibiu, str. Șaguna 6.

„Transilvania" An. X, Nr. 4—5. Dir. *Gh. de Ferenczy.* București, str. Sfinților 9

„Conferența" An. V, Nr. 12, Noembrie 1941. Red. *C. N. Lungulescu.* București, Calea Griviței 143.

„Apostolul", revistă literară, științifică și educativă. Apare sub auspiciile Asoc. învățătorilor din jud. Neamț. An. VIII, Nr. 3—4, Piatra-Neamț, str. C. V. Andrieș 8. Martie—Aprilie 1942.

„Viața Universitară", organ al univ. Cluj-Sibiu, An. I, Nr. 39, Febr. 1942. Sibiu, str. Carmen Sylva 3 b.

„Gorjanul", organ de cultură și informații. Dir. *I. Bărbulescu,* Tg. Jiu, An. 19, Nr. 5—7, Februarie 1942.

Redacționale

Dacă ne vor permite evenimentele, numărul viitor al revistei, pe lunile Mai-Iunie, va fi închinat memoriei lui A. Pumnul și a lui M. Eminescu cu prilejul inaugurării muzeului destinat pentru perpetuarea amintirii acestor doi scriitori, legați unul de altul prin capriciul împrejurărilor.

Pentru colaboratori

Manuscrisele trimise redacției nu se înapoiază. Orice manuscris găsit bun se publică în revistă cel târziu la șase luni după primire. Răspunsuri scrise nu se dau.

Către cetitori

Cine primește un număr din revistă și-l reține este considerat abonat. Cei ce nu doresc să aboneze revista, sunt rugați să ne-o restitue, sau să ne comunice refuzul lor pe orice cale.

Trimiterea revistei, făcându-se, din pricina împrejurărilor, în mod defectuos, rugăm prietenii să ierte eventualele întârzieri sau lipsuri și să ne ajute, comunicându-ni-le.

TIP. »MITROPOLITUL SILVESTRU«, CERNĂUȚI, PIAȚA UNIRII 3

Prețul 25 lei